

NORGES
DOMSTOLER

Beiterett i utmark

- hvor sterkt står den ?

18.02.2023

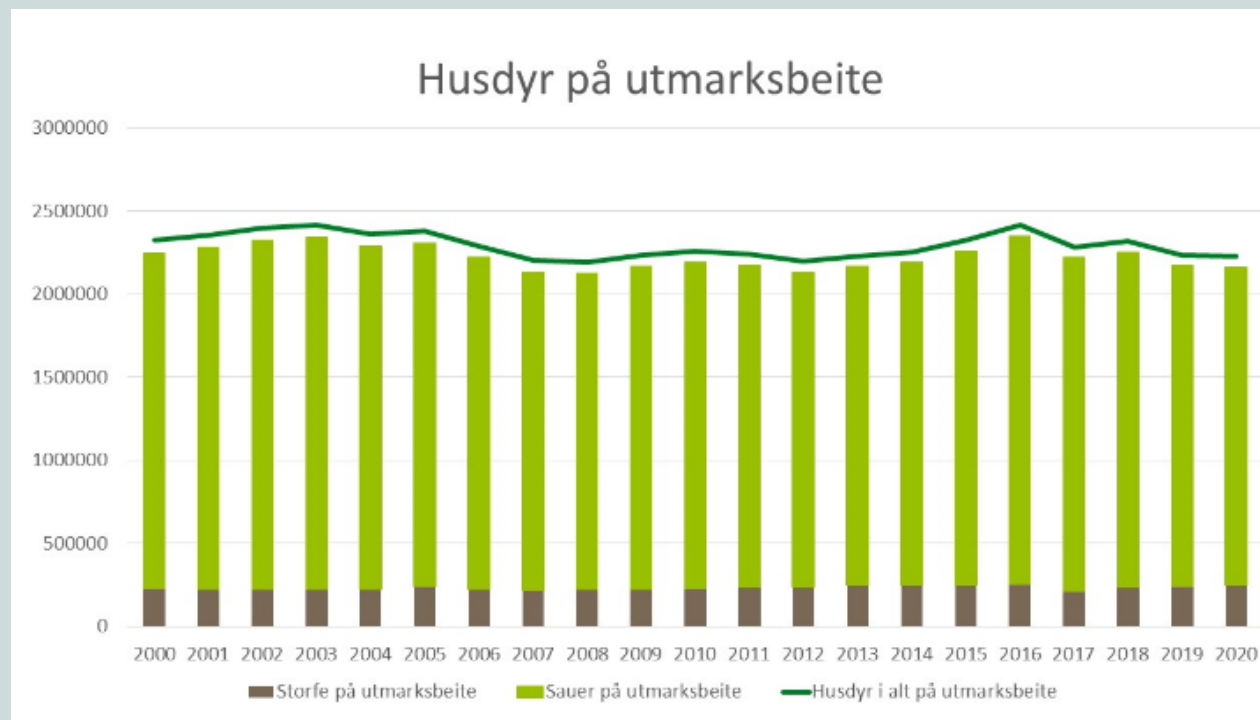

Beiterett i utmark – Dagens tema:

- Betydningen av beiteretten i dag
- Om beiteretten og streifbeiteretten
- Balansen mellom rett og plikt
- Offentligrettslige inngrep som begrenser beiteretten
- Privatrettslige snubletråder, ved bruk av beiteretten
- Eksempelsaker – bl.a. ny rettspraksis fra Høyesterett

Beitebruken i dag (2020)

- For 2020 ble det gitt tilskudd for totalt 2,2 millioner husdyr på minst 5 ukers utmarksbeite.
  - 1,9 millioner sauer og lam, 249 000 storfe, 56 000 geiter og 8 500 hester
- 83 % av voksne sauer var på utmarksbeite i minst 5 uker (storfe 28 %)
- Totalt fôropptak på utmark anslått til 325 mill. fôrenheter (2016)
  - Herav 220 millioner til småfe
- Mulig å høste dobbelt så mye

Kilde: Bruk av norske fôrressurser,
Rapport nr. 10/2021, Landbruksdirektoratet

Beiterett

En beiterett er en særrett (bruksrett) over annen fast eiendom.

Den som har beiterett kan slippe husdyr på beite på annen eiendom.

— på privat grunn, i bygdeallmenninger eller i statsallmenninger

Kan være stiftet ved for eksempel avtale, hevd, alders tids bruk

Lovgrunnlag, blant annet:

— I statsallmenninger: lov om statsallmenning (fjelleva) kapittel IX og

— I bygdeallmenninger: lov om bygdeallmenninger kapt. 6. Beite, seter og dyrkingsjord.

— For private eiendommer – servituttloven, sameieloven

Streifbeiterett

- «Streifbeiterett», omtalt i flere HR-avgjørelser, Rt-1990-1113, Rt-1995-644 og Rt-2002-778
- Ikke et fast innhold, men avhengig av lokal sedvane
  - Beiting på tvers av eiendomsgrenser og formelle rettighetsområder
  - Dyreeiere som slipper beitedyr der de har beiterett, er ved streifbeiterett fritatt fra vokteplikten
  - Dyrene kan fritt vandre på tvers av rettighetsområdene uten at dyreeier blir erstatningspliktig.
  - Dyreeieren har ingen plikt til å hente dyrene tilbake
  - Grunneier kan fritt begrense streifbeite ved gjerdehold eller ved å ta i bruk eiendommen på annen måte
- Foreslått lovfestet i NOU 1980:49

Hvor sterkt står beiteretten i dag ?

Privat eiendomsrett er beskyttet av Grunnloven, bl.a § 105

- Beiteretten som ligger til fast eiendom står like sterkt som selve eiendomsretten
- Kan ikke fratras eiendom eller bruksrett mot eierens vilje uten ved ekspropriasjon o.l.

Men hvorfor får vi da slike oppslag ?

Beitedyr byttast ut med hytter

Er det næringsutvikling når det ødelegges for ei anna etablert næring, Hanne Alstrup Velure?

Nyheter —

Rovdyrtap gir beitenekt

Flere beiteområder i spesielt Rennebu kan rammes av beitenekt fra Mattilsynet om tapstallene fortsetter å holde seg høye.

Kilde: Nationen

Mister beiterett etter rovdyrtap

Bønder som har mistet mer enn 20 prosent av sauene til rovdyr risikerer beitenekt på utmark. –Det er en nasjonal tragedie å bygge ned matproduksjonen i en verden som sulter, mener sauebonde Jostein Omli.

Sauebonden Jostein Omli sier at han ikke har noe annet valg enn å slippe sauene sine inn i rovdyrland.
FOTO: METTE MOSLET KJESBU / NRK

Magnhild Øvre

Line Snekvik

Publisert 8. nov. 2011 kl. 11:30

Kilde: nrk

Viktig skille mellom privatrett og offentlig rett

Privatrett:

Spørsmål og tvister som oppstår mellom private (f.eks. innbyggere eller juridiske personer)

Offentlig rett:

Rettsforholdet mellom innbyggerne og det offentlige (stat og kommune)

Myndighetene kan med hjemmel i lov og forskrift regulere bruken

Noen eksempel:

- Beitenekt med hjemmel i dyrevelferdslova § 30 betyr ikke at beiteretten er tapt.
- Kompensasjon ved inngripende tiltak, jf. dyrevelferdslova § 31
- Hovedregelen er til vanlig at offentlig regulering (rådighetsbegrensninger) ikke gir rett til erstatning.

Balanse mellom grunneier og bruksrettshaver

Servituttlova § 2.

Korkje rettshavaren eller eigaren må bruka rådveldet sitt over eigedomen såleis at det urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe for den andre.

I avgjerda om noko er urimeleg skal det leggjast vekt på kva som er føremålet med retten, kva som er i samsvar med tida og tilhøva, og kva som høver til å fremje naturmangfaldet på staden.

Servituttlova § 3.

Gjeld det ei utnytting som tilkjem både eigaren og rettshavaren, har ingen av dei nokon førerrett framfor den andre.

Kan ikkje bae stettast fullt ut, lyt dei minka på bruken etter måten like mykje.

Beitelova sine regler om vokteplikt

Gjerdeplikt mot vokteplikt

- § 6. *Eigar og innehavar av husdyr skal syta for at husdyr ikkje kjem inn på område der eigaren eller innehavaren ikkje har rett til å la dyra vera. Same skyldnaden har den som for eigaren eller innehavaren har tilsyn med husdyr. Med husdyr meiner ein i denne lova hest, storfe, gris, sau, geit og fjørfe unnanteke duer.*
- § 7. *Kjem husdyr inn på område der eigaren eller innehavaren av dyret ikkje har rett til å la det halda til, er eigaren eller innehavaren skyldig å svara skadebot for den skaden dyret valdar på avling og annan eigedom.
Har skadelidne sjølv medverka til skaden med å vanhaldast gjerdeskyldnaden sin eller på annan måte, kan skadebota setjast ned eller falla heilt bort alt etter kor stor skuld han har.*

Privatrettslige utfordringer, beitebruk i utmark

- Færre aktive bruk, men driften øker i omfang og blir meir spesialisert
- Gjerdeordning, et "spleiselag" som ikke er sterkere enn sitt svakeste ledd
  - Det vanlige er at eieren ikke driver eiendommen selv
  - Gjerdene forfaller, blir ikke fornyet eller vedlikeholdt.
- Annen bruk av utmark, friluftsliv, hytter, jakt m.v.
  - Sterke økonomiske interesser

Hvor sterkt står beiteretten i dag ?

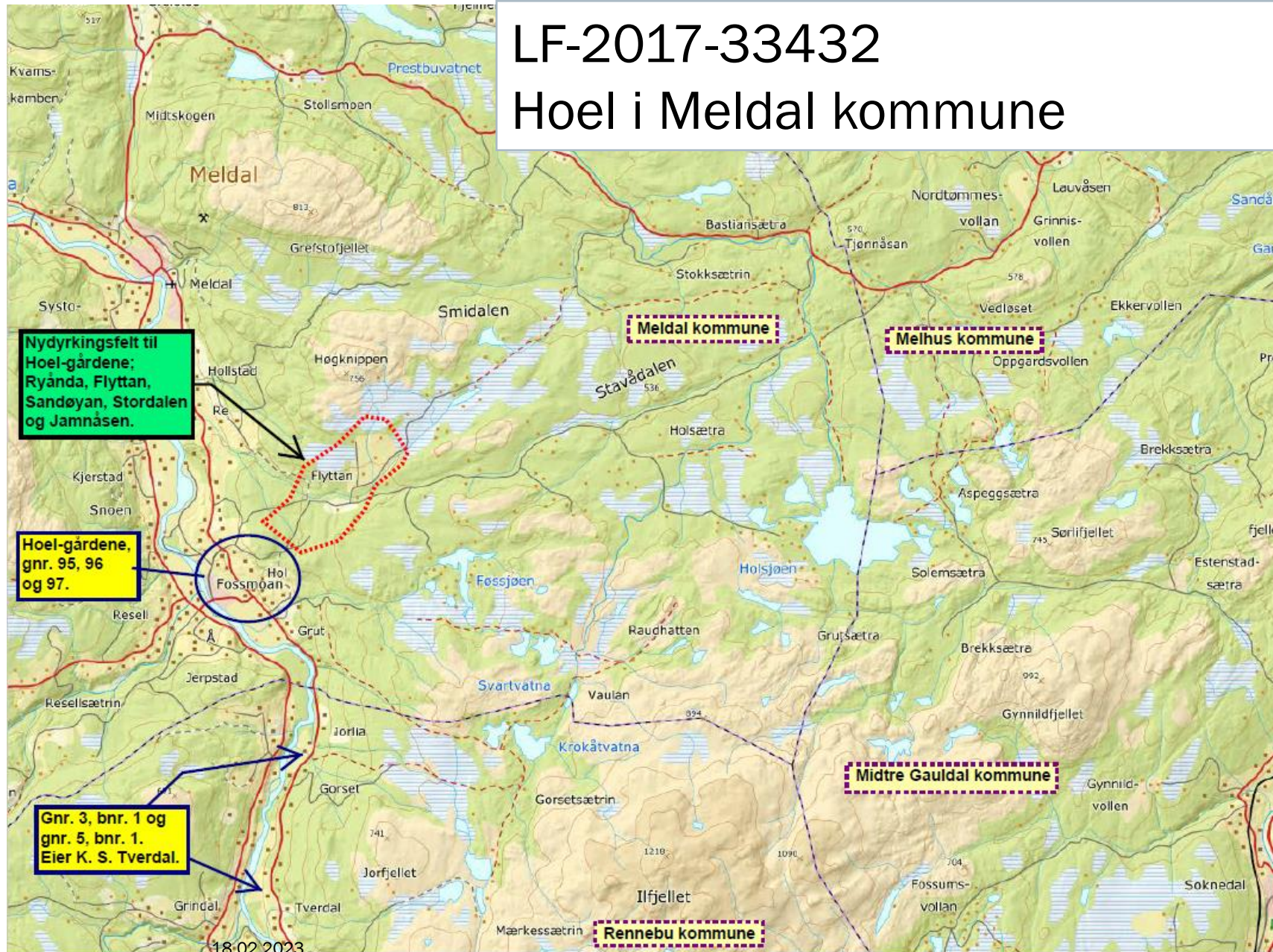
Beiteretten står formelt sett sterkt, fortsatt !

Men...

- Stort press mot beiteretten fra andre grunneiere
- Stort press gjennom andre former for endret bruk
- Offentlig regulering begrenser utøvelsen av beiteretten.

LF-2017-33432

Hoel i Meldal kommune

Beitebruken i utmarka

—Ett sammenhengende beiteområde i 4 kommuner

- Midtre-Gauldal, Melhus, Rennebu og Meldal

—3500 voksne sau og 6000 lam slippes årlig

- Ingen fra Hoelgårdene

—Økende problem med sau på Hoelgårdenes dyrkamark de siste 10-15 år

- Varslet saueeierne, som har hentet sauene snarest råd.

—Saueeier slipper 100 vinterfôra sau fra sin eiendom

- krav om erstatning, 6250 kroner i 2015
- Saueeier nektet å betale, krav om skjønn

Noen momenter i LF-2017-33432

— Lagmannsretten vurderte beitesituasjonen slik:

Det var ingen formell beiterett for saue-eieren, men

«Det er lokal sedvane for at husdyreier her kan slippe sine sauer på eget område, uten å måtte passe dyrene slik at de ikke kommer inn på andre deler av utmarken som de ikke eier eller har formell beiterett til.»

— Eieren av sauene er objektivt ansvarlig for skade hans dyr har påført dyrka mark, inklusiv arbeidet med å sanke sauene, jf. beitelov § 7, første ledd og § 9

— Oppdyrking uten samtidig inngjerding i et beiteområde, betraktet som aksept av risiko og medvirkning til skaden fra den som søker erstatning.

- Medvirkning, her jf. beiteloven § 7 andre ledd

— Dyrkaarealene omkranset av utmark må inngjerdes. Så lenge gjerde mangler må dyreeier fritas fra erstatningsplikten

- Resultatløse forsøk på å etablere gjerde, grunneiere og beitebrukere ble ikke enige

— Saueeieren ble frikjent.

HR-2022-2068-A

Bonde mot Buskerud Ferdigplen AS

- Erstatningskrav mot ammekuprodusent for skadet ferdigplen etter beiteloven § 7 første ledd
- Tre kyr og tre kalver kom ut av utmarksområdet og inn på område med ferdigplen, høsten 2017
- Jordet måtte pløyes og sås på nytt
- Erstatningskrav på 2 070 000 kroner
- Bonden frikjent i jordskifterett
- Erstatning fastsatt til 800 000 kroner i LMR
- LMR skjønn opphevet i Høyesterett

HR-2022-2068-A

Bonde mot Buskerud Ferdigplen AS

— Beiteloven § 7 andre ledd

— Avsnitt 52:

«Oppsummert er det mitt syn at alternativet medvirkning «på annen måte» etter beiteloven § 7 andre ledd må tolkes i lys av de generelle reglene om skadelidtes medvirkning i skadeserstatningsloven § 5-1. Unnlatelse av å holde gjerde kan etter denne tolkningen inngå i vurderingen av om skadelidte har medvirket til skaden, også om skadelidte ikke hadde gjerdeplikt.»